

Oponentský posudek diplomové práce:

Pavel Zahradník, Katolická církev a náboženství na Boleslavsku ve 2. polovině 17. a v 1. třetině 18. století. (Vybrané otázky z dějin církevní správy a rekatolizace), Vrchlabí 2008, 239 stran + přílohy, FF UK Praha

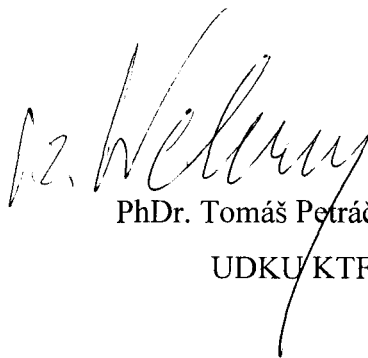
Diplomant si zvolil atraktivní problematiku rekatolizace či katolické reformace. Nikoliv ovšem její studium ze shora, z hlediska panovnických rozhodnutí či vývoje barokního umění, ale, což je pro posouzení toho, co tento fenomén reálně znamenal pro drtivou většinu české populace, z hlediska nejnižšího článku církevní správy a náboženského života, který představují tradiční teritoriální farnosti. Popravdě řečeno vzhledem k zadání práce a jejímu zpracování nemám navzdory posláním oponenta žádné zásadní výhrady. Práce přináší značné množství historického materiálu, který posouvá naše poznání této zajímavé etapy českých dějin. Díky pracím, jako je tato či disertace P. Stuchlé, které autorovi slouží jako užitečný srovnávací pohled, se náš pohled na fenomén rekatolizace zpřesňuje. Některé vstupní pasáže, např. okolo patrocynií či liturgického roku, působí jako příliš dlouhé a podrobné, ale vzhledem k zanedbanosti vzdělání v oblasti těchto náboženských reálií nejsou zbytečné. Autor hodnotí jednotlivé způsoby označování tohoto fenoménu a konstatuje, že pojem katolická reforma nevyjadřuje „určitou násilnost“ a spojení se státem. Nedá mi to nezeptat se, zda-li pak také ona protestantská reforma skoro vždy neobsahovala „násilný moment“ a spojení se státem?

Bylo by zajímavé zjistit, nakolik souvisely úspěchy či neúspěchy rekatolizace s předchozím konfesním profilem „rekatolizovaných“. Obecně se jeví, a autorova práce to na řadě míst potvrzuje, že představa konfesijně vyhraněných předběllohorských protestantů neodpovídá realitě, že konfesijní povědomí bylo spíše vágní a neurčité vědomí, že sdílí víru předků a ta není „římská“. Poběllohorská rekatolizace se v tomto světle může jevit spíše jako nová christianizace, vždyť rozvrat farní správy nenastal až v době třicetileté války. Autor se brání pojmu rekatolizace s tím, že nebylo co rekatolizovat. Ale on sám ukazuje na příkladu uchovávaných zasvěcení kostelů katolickým světcům, nebo na rychlé obnově poutních míst a tradice poutí, že oněch dvě stě let úplně nevymazalo „katolické podloží“ lidové mentality. Zajímavé jsou momenty, kdy autor ukazuje jakousi schopnost syntézy či náboženského eklekticismu, kdy si lidé u obou tradic vybírají, co potřebují (e.g. s. 192).

Příliš nerozumím poznámce o tom, že farní kostely hrály významnou roli nejprve v protestantském a až pak v katolickém prostředí (s. 39). Zasvěcení kostelů osobám N. Trojice představuje spíše výjimku (s. 84), jak autorova analýza obrátem ukazuje.

Autor dokládá, že v daném regionu nebyla ještě ani počátkem 18. století stabilizovaná farní síť. Jaké byly příčiny? Nedostatek kněží? Neochota kněží vzdávat se spravovaných kostelů a tedy příjmů? Navzdory řečem o „konfiskačním“ bohatství pobělohorské církve se zdá, že diecéze trpěly finančním nedostatkem a vytvoření hmotného zázemí pro obsazení farností knězem představovalo neřešitelný problém. Nárůst počtu obsazených farností např. v hradecké diecézi to bezpečně ukazuje. Autor oprávněně soudí, že větší vliv na myšlení a chování lidí ve farnostech může mít jen dlouhodobá trvalá činnost místního kněze, což pro většinu českého území byl jen ideál. Zásadní průlom v dostupnosti duchovní služby představují až tereziánsko-josefínské reformy. Navzdory tradičnímu katolickému očerňování těchto mocnářů církev právě jejich reformám vděčí za katolický profil českého venkova, jak ho známe z první poloviny 19. století.

Domnívám se, že před námi leží práce nesporně kvalitní, přínosná a záslužná, která výrazně překračuje kritéria diplomové práce. Autor nastudoval úctyhodnou literaturu a zpracovává prameny, do kterých se většinou badatelům nechce. Doufám, že bude v bádání o rekatolizaci pokračovat se stejným zápalem. Předloženou práci velmi rád doporučuji k obhajobě a k přijetí za rigorózní práci.

PhDr. Tomáš Petráček Ph.D., Th.D.

UDKU/KTF UK Praha

V Hradci Králové

o vigilii svátku sv. Jana Nepomuckého 15. 5. 2008